

VISIEDOCUMENT OVER DE TOEKOMST VAN BEGRAAFPLAATS SINT BARBARA

Vastgesteld in 2019 en geactualiseerd in 2022

Visie Sint Barbara: toekomst

Op 27 september 2018 bestond Sint Barbara aan de Spaarndammerdijk 125 jaar. In die 125 jaren hebben duizenden overledenen op Sint Barbara hun laatste rustplaats gevonden. Hun graven zijn steeds met grote zorg en liefde onderhouden.

De begraafplaats Sint Barbara vervult een belangrijke functie in de uitvaartmarkt in Amsterdam. Wanneer er grote veranderingen optreden in de uitvaartmarkt bestaat er een risico dat het bestaansrecht in de knel komt. Zonder investeringen in de modernisering van Sint Barbara middels een crematorium en een grotere moderne aula wordt de begraafplaats kan sluiting op termijn een scenario zijn wat niet wenselijk is. Daarmee zou niet alleen een einde komen aan de enige begraafplaats in dit deel van de stad, maar ook aan een belangrijke traditie en een prachtige groenvoorziening voor de buurt.

De gesprekken met betrekking tot samenwerking met een uitvaartondernemer en ontwikkeling van de bouw van een crematorium zijn in volle gang. Het is om meerdere redenen onzeker op welke wijze deze ontwikkeling realiteit wordt. Het proces om tot een reëel plan te komen is lang en de uitvoering zal nog lange tijd in beslag nemen. De medewerking van de gemeente Amsterdam is daarin een belangrijke factor en leidt tot veel vertraging.

Om niet afhankelijk te zijn van deze ontwikkeling, dwingt het ons na te denken over de wijze waarop Sint Barbara zich wil onderscheiden ten opzichte van andere begraafplaatsen. Op deze manier kunnen koerswijzigingen tijdig ingezet worden met als doel het voortbestaan zeker te stellen.

Dit document dient als uitgangspunt om na te denken over de invulling van de toekomst en vanuit verschillende scenario's speerpunten te benoemen en deze vervolgens vast te leggen in een meerjarenplan.

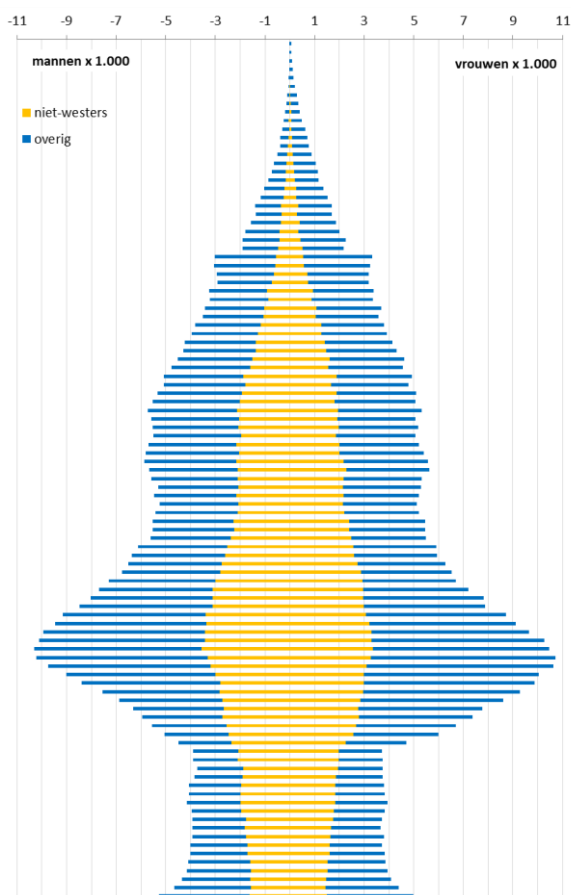
Weetje

Het aantal overledenen stijgt volgens het CBS tot 2030 jaarlijks met circa 1,5%. Dit zorgt voor voldoende vraag naar diensten van uitvaartondernemingen. Na 2030 blijft het aantal overledenen stijgen, maar vlakt de groei geleidelijk af naar 0,5 tot 1% per jaar.

Amsterdam vergrijst. In 2012 waren er 90.000 ouderen in Amsterdam. In 2040 zal het aantal 65-plussers ruim 190.000 zijn, bijna een verdubbeling in vergelijking met het huidige aantal (Parool 2017).

Onderstaande tabel laat opbouw van de bevolking in Amsterdam zien. Hieruit is af te leiden dat de groei van 65+ zal stijgen de komende jaren. De samenstelling van de bevolking laat zien dat de groei van nietwesterse 65 +plussers pas over 40 jaar zal toenemen. Amsterdam is een multiculturele stad en de bevolking is opgebouwd uit vele migranten. De culturele achtergrond van deze Amsterdammers zal een vraag ontwikkelen naar rituelen die passen bij deze culturele achtergrond. Onduidelijk is in hoeverre uitvaartondernemingen en begraafplaatsen initiatieven ontwikkelen om hierbij zo goed mogelijk aan te sluiten.

Bevolking naar leeftijd, geslacht en migratieachtergrond, 1 januari 2022

Niet-westerse migratieachtergrond = Surinaams, Antilliaans, Turks, Marokkaans en overig niet-westerners.
Overige bevolking = westers en Nederlands.

bron: OIS

Sterfte naar migratieachtergrond, 2021

migratieachtergrond	2021
1 geen migratieachtergrond	3616
2 Turkije	168
3 Marokko	328
4 Indonesië, Suriname en de Antillen	852
5 Midden-Oosten en Afrika	163
6 Oost-EU	48
7 West-EU	416
8 Amerika, Oceanië, Azië en overig Europa	258
9 onbekend	54
totaal	5903

bron: OIS

Sterfte naar leeftijdsgroepen en geslacht, 2019-2021

Leeftijdsgroep In jaren	2019			2020			2021		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
0	21	8	29	25	11	36	22	15	37
1- 4	0	3	3	2	3	5	1	1	2
5- 9	2	3	5	2	1	3	2	2	4
10-14	2	2	4	0	2	2	5	4	9
15-19	5	5	10	4	2	6	4	3	7
20-24	14	7	21	12	7	19	12	6	18
25-29	10	14	24	23	11	34	13	11	24
30-34	21	9	30	15	10	25	13	12	25
35-39	20	14	34	24	10	34	24	14	38
40-44	32	18	50	32	10	42	31	27	58
45-49	64	28	92	52	28	80	63	36	99
50-54	97	50	147	104	66	170	106	62	168
55-59	164	83	247	164	80	244	174	74	248
60-64	214	152	366	222	169	391	247	163	410
65-69	285	151	436	305	173	478	318	219	537
70-74	350	257	607	457	273	730	499	279	778
75-79	373	300	673	455	320	775	457	371	828
80-84	377	364	741	470	392	862	486	415	901
85-89	325	443	768	381	459	840	398	436	834
90-94	200	410	610	196	431	627	229	354	583
95-99	72	212	284	69	203	272	70	176	246
100+	9	43	52	12	38	50	5	44	49
totaal	2657	2576	5233	3026	2699	5725	3179	2724	5903

bron: OIS

Positionering in de stad

De begraafplaats is letterlijk een onderdeel van de stad geworden en wordt niet meer als buitengebied herkend. Het Groot Westerpark wordt, vanwege de bevolkingstoename in de omgeving, nog intensiever gebruikt dan feitelijk bij de oorsprong van het park was bedoeld.

Je kunt de begraafplaats nog meer open stellen voor publiek door te promoten dat de begraafplaats naast haar primaire functie kan worden gebruikt:

- voor bezinning en omgaan met rouwrituelen
- om over te wandelen
- voor (bescheiden) culturele activiteiten
- accommodatie voor buurtbewoners en lichte horeca faciliteiten.

Wanneer er na veel overleg het Bezinnings- en Uitvaartcentrum is gerealiseerd, kunnen beiden voorzieningen meer het karakter van een multifunctioneel centrum krijgen.

Visie op begraven

Begraafplaatsen zijn zoveel meer dan plekken waar overledenen worden begraven en waar nabestaanden kunnen rouwen. Maar al te vaak heerst er een bijzondere sfeer die je niet gauw ergens anders treft. Het is alsof de stilte er vanzelf spreekt, onbekommerd haar eigen plan trekt en zich niets aantrekt van de drukte van alledag. Een wandeling over een begraafplaats roept bij veel mensen een gevoel van eerbied en berusting op. Het is bij uitstek de plek om tot bezinning te komen.

Begravenissen en begraven zijn onderdeel van het leven geworden waarbij iedere stroming zijn eigen vorm kiest. Hoewel Sint Barbara van oorsprong Rooms Katholiek is, is dit allang niet meer de dominante factor, zij biedt ruimte aan andere levensovertuigingen en achtergronden.

In de nieuwe visie is het multiculturele aspect en respect voor andere levensovertuigingen het uitgangspunt. De uitdaging is om die verandering vorm te geven in combinatie met het historisch verleden. Zoals de historische kern van Amsterdam plaats heeft gekregen in onze moderne tijd. Het verleden kan je immers niet doorzetten in het heden. Maar ook het verleden heeft zijn plaats en functie.

Ontwikkelingen in het begrafeniswezen

Eén van de ontwikkelingen van deze tijd is dat steeds meer mensen kiezen voor een crematie. Dit heeft als bijkomend gevolg dat meer begraafplaatsen in de regio onder meer nieuwe urnenmuren en uitstrooivelden aanleggen om in deze groeiende behoefte te voorzien.

Andere ontwikkelingen die spelen op dit moment zijn:

- Persoonlijke rouwverwerking.
- Islamitisch begraven.
- Begraven op religieuze wijze.
- Natuur begraven en duurzame uitvaart. Steeds meer mensen kiezen voor een groene invulling van hun begrafenis of crematie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een milieuvriendelijke kist (zowel qua fabricatie als qua afbreekbaarheid van de kist) en het begraven worden op een natuurbegraafplaats.
- Sterretjesveld: grafveld voor begraven van prenatale vruchten jonger dan 24 weken.
- Specialisatie: binnen het segment van de zelfstandige uitvaartorganisaties is de markt voor uitvaarten transparanter geworden door vergelijkingssites. Hierdoor staan de marges voor 'standaard' begravenissen onder druk. **Kleine ondernemingen** moeten ofwel tegen zeer lage kosten kunnen werken of zich **specialiseren**, bijvoorbeeld op thema's als duurzaamheid of innovatieve diensten.
- Persoonlijke invulling van de uitvaart. Er zijn steeds meer wensen voor wat betreft de uiterlijke versiering van de kist of natuurbegravenissen. Dit zorgt voor een grotere diversiteit binnen de branche en stimuleert ondernemingen om het dienstenpakket te verbreden (grote ondernemingen) of **samenwerkingsverbanden aan te gaan (kleinere, specialistische ondernemingen)**.
- Ontzorgen van de klant. Gezinnen worden kleiner en familieleden wonen op grotere afstand van elkaar. Het regelen van de uitvaart wordt daardoor een zwaardere belasting voor de nabestaanden. Ondernemingen in de uitvaartbranche kunnen klanten aan zich binden door service te bieden, waarbij zij de last bij de familie zoveel mogelijk wegnemen.
- Bovengrondse begrafenis, in een muur van wandgraven boven de grond worden bijgezet. Deze graven worden vervolgens hermetisch afgesloten. Het is een manier van begraven die afkomstig is uit Zuid-Amerika en Zuid-Europa, hier wordt het al eeuwen gedaan.
- Video en uitvaart volgen via livestream op het internet.
- Nevengebruik van begraafplaatsen.
- Verruimen begraaftijden.

Samenwerken

Er zijn voorbeelden van uitvaartondernemingen die samenwerken met begraafplaatsen in het kader van natuur begraven.

Zo is er in Groningen een voorbeeld van samenwerkende uitvaartondernemingen en begraafplaatsen die een stichting hebben opricht. Stichting Gezamenlijke Begrafenis- en Begraafplaatsvereniging voormalige gemeente Bierum, afgekort tot Stichting GBB.

De stichting heeft als doel de onderlinge samenwerking tussen de deelnemers te bevorderen en de begraafplaatsen te onderhouden. Dat houdt onder meer in het in dienst nemen van personeel, zoals de grafdelver, en het aanschaffen van materieel, bijvoorbeeld een grafliift en een grasmachine. Iedere vereniging levert een bestuurslid aan het stichtingsbestuur, dat uit ten minste vijf personen bestaat. Het bestuur kiest zelf de voorzitter, secretaris en penningmeester.

Het samenvoegen van activiteiten kan een grotere efficiency en effectiviteit opleveren dan de som van de afzonderlijke activiteiten; het principe van $1 + 1 = 3$. Enkele voordelen zijn een pool van reservegrafdelvers en het uitwisselen van dragers (door twee personen gecoördineerd) en de beschikking over drie opbaarplaatsen. Er is eenheid van tarief (contributies en grafaankoop) voor de complete dienstverlening, die bij de verenigingen nagenoeg gelijk is. Men wil de samenwerking nog verder intensiveren, meer financiële informatie uitwisselen en de administraties automatiseren. De intentie is een optimale dienstverlening tegen een zo gunstig mogelijke prijs. Zij bieden een totaalpakket maar mensen kunnen zich altijd bij hen of elders bijverzekeren. Zij werken samen met Twente Uitvaartverzekeringen, een maatschappij die over een online geautomatiseerd systeem beschikt en de actuariële reserve kan berekenen.

Ook zie je samenwerkingsverbanden ontstaan met organisaties zoals Humanitas die zich richten op rouwverwerking en verlies,

Sint Barbara oriënteert zich nog op welke vorm van samenwerking voor de begraafplaats van toegevoegde waarde is.

Het ontwikkelen van nieuwe activiteiten

Hieronder volgt een opsomming van ideeën die zijn opgehaald bij de leden van bestuur en de beheerders.

- Beziingsbijeenkomsten organiseren. Kaarsje aansteken, kopje koffie drinken, praten met medebezoekers overdag/'s avonds.
- Educatie over begrafenisrituelen (door derden of zelf organiseren).
- Horeca.
- Inzet vrijwilligers.
- Nabestaandensessies: bijeenkomsten waarin aandacht voor het verlies wordt besproken en hoe je daar mee omgaat.
- Herinneringsconcerten.
- Rouwverwerkingscursus onder leiding van een deskundige.
- Lotgenoten ontmoeten elkaar.
- Avond/middag voor buurtgenoten/uitvaartondernemers.
- Samenwerken met organisaties in het sociaal domein die aandacht hebben voor rouwverwerking/verlies.

Verbeteren processen

Om in te kunnen spelen op verandering is het, naast keuzes maken, ook nodig om periodiek de huidige processen te bekijken en te vereenvoudigen waar mogelijk. Denk bijvoorbeeld aan:

- Ruimen van graven.
- Verder digitaliseren van de begraafplaatsadministratie.
- Voortzetten kostendekkende tarieven.

Ondersteuning/scholing beheerders

De koers van de begraafplaats heeft grote impact op de beheerders. Zij zijn immers degenen die hieraan daadwerkelijk vorm en inhoud gaan geven.

Naast het signaleren van wensen en behoeften van cliënten die zij dagelijks spreken, is het de vraag in hoeverre (na)scholing gewenst is om blijvend oog en oor te hebben voor ontwikkelingen, vernieuwing/innovatie. Dit kan in de vorm van het bezoeken van symposia of anderszins.

Denk aan thema's als:

- Ontwikkelingen in de samenleving en nieuwe behoeften van consumenten.
- Dienstverlening, gastvrijheid en werkbeleving.
- Opstellen businessplan.
- Strategiebepaling.

Ook in de samenwerking met een uitvaartonderneming is het belangrijk om met hen te inventariseren welke behoefte en wensen er zijn om deze samenwerking tot een succes te maken.

De huidige vorm van beheer heeft heel veel kennis van het verleden, dit is ontstaan doordat het beheer is overgegaan van vader op zoon/dochter. De begraafplaats Sint Barbara kent hierin een lange geschiedenis. De wijze van beheer verdient aandacht voor de toekomst. Samenwerking met partijen vraagt een andere wijze van organiseren van beheer. Er kan niet vanuit gegaan worden dat opvolging vanuit de lijn zal plaats vinden. Het bestuur zal moeten nadenken over de wijze waarop je hieraan vorm en inhoud wilt geven.

Samenvatting

Naast de plannen die worden ontwikkeld met het stadsdeel Groot Westerpark en een uitvaartonderneming is er de wens van het bestuur voor een nieuw meerjarenplan.

Inzichten in de bevolkingssamenstelling van Amsterdam geeft inzicht in de groei die op korte en lange termijn te verwachten is, evenals de veranderende vraag van de veranderende bevolking van Amsterdam en omgeving.

Er is een aantal mogelijkheden benoemd:

- Samenwerking met partijen verder te verkennen.
- Bepalen waarin je je wilt onderscheiden.
- Meer, andere activiteiten ontwikkelen.

Het begeleiden van de ontwikkeling van de beheerders is een apart hoofdstuk en kan op maat worden gemaakt nadat de keuzes gemaakt zijn en de behoefte van de beheerders inzichtelijk is gemaakt.

Iedere verandering raakt de huidige werkprocessen en die zullen dan ook inzichtelijk gemaakt moeten worden voor dat besluiten en uitvoering mogelijk zijn.